

УДК 378.011.3-051:78]:159.9.018.2(510

Яо Ямін,
аспірант(Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ)
(Україна-Китай)

geyaom@gmail.com

**ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА КИТАЮ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОСТОРУ КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ***Стаття присвячена дослідженню питань музично-педагогічної та вокальної освіти в Китаї.**Розглянуто особливості навчальних програм та структури музично-педагогічної освіти в Китаї.**Визначено значення попередньої вокальної підготовки китайських студентів для розробки і впровадження методики самоорганізації навчального простору в українських вищих навчальних закладах мистецького напрямку.***Ключові слова:** музично-педагогічна освіта, вокал, самоорганізація, навчальний простір, педагог-музикант, адаптація, китайські студенти.

Постановка проблеми. Державна політика у сфері освіти окреслила сьогодні низку цілей, серед яких особливе місце займає формування умінь самоорганізації майбутніх фахівців у педагогічній діяльності. Зміна пріоритетів в системі педагогічних цінностей обумовлює концептуальні зміни ціннісно-цільових орієнтирів і змісту освіти в сучасних умовах, орієнтацію на розвиток особистості, її самореалізацію і саморозвиток.

На сучасному етапі розвитку вищої української освіти загалом та музично-педагогічної освіти зокрема, все більшої актуальності набуває розробка та впровадження нових методик самоорганізації навчального простору майбутніх педагогів-музикантів. У зв'язку з тим, що в українських вишах навчається велика кількість студентів з Китаю, вченим потрібно особливу увагу приділити специфіці роботи з іноземними студентами, а також дослідити особливості музично-педагогічної освіти даної країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній науці активно проводяться дослідження проблем самоорганізації навчального простору майбутнього висококваліфікованого фахівця в галузі музичної освіти. Зокрема цим питанням присвячені роботи таких вчених, як: Н. Гуральник, В. Дряпіка, А. Килівник, О. Олексюк, Н. Островерхова, С. Попов, С. Сисоева та інші.

Серед учених, які присвятили свої дослідження питанням музично-педагогічної освіти та окремим аспектам вокальної підготовки в Китаї, можна виділити праці Дай Динчен, Лу Мінде, Пан На, Є Цюн, Пан Чунжун, Чжань Яньфен та ін.

Однак, незважаючи на велику кількість педагогічних досліджень, проблема розробки методики самоорганізації навчального простору китайських студентів у системі вищої освіти мистецького спрямування з урахуванням особливостей музично-педагогічної освіти в Китаї залишається малодослідженою.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей музично-педагогічної освіти та вокальної підготовки в Китаї, які мають суттєве значення для розробки методики самоорганізації навчального простору китайських студентів в українських вишах мистецького напрямку.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи навчальні стратегії та етнопсихологічні особливості моделі навчання китайських студентів Кошелева О. Ю., Пак І. Я. та Чорнобильські Е. визначають, що китайська модель освіти складається з двох базових компонентів. По-перше, освіта спирається на конфуціанські принципи колективістського суспільства. Ці принципи, за переконанням авторів, включають у себе високу цінність освіти для суспільства; впевненість у тому, що наполегливість може компенсувати недостатність здібностей; відношення до вчителя як зразка для наслідування, носія знань; працелюбність в навчанні, яке вважається моральним обов'язком студента щодо себе та своєї родини.

По-друге, це особливості освітньої системи Китаю, яка спрямована на складання тестів і підготовку до вступних екзаменів у вузи. Відповідно, як зазначають автори, школа сприймається як місце, де надаються готові знання і схеми; вчитель вирішує за учня, що є важливим, а що ні; знання зазубрюються напам'ять без аналізу; школярам майже не надається можливість виявляти особисту ініціативу [1].

Таким чином, можна стверджувати, що загальна модель навчання в Китаї не спрямована на розвиток і формування умінь самостійної аналітичної роботи над навчальним матеріалом, а також умінь самоорганізації навчального простору від формулювання цілей до оцінювання результатів власної навчальної діяльності. Зазначене, у свою чергу, має враховуватися при розробці методики самоорганізації навчального простору майбутніх педагогів-музикантів.

Аналіз філософської, педагогічної, психологічної, методичної літератури, вивчення практики підготовки педагогів-музикантів в класі "Вокал" в системі вищої музичної освіти Китаю, власний досвід

автора дослідження дозволили виявити особливості підготовки фахівців в системі вищої музичної освіти Китаю:

- вокальне мистецтво має у своєму складі духовний елемент і може удосконалюватися тільки на основі загального розвитку особистості, його загальної і професійної культури, емоційної сфери, високих моральних та естетичних якостей;

- процес оволодіння студентом вишу вокальним мистецтвом передбачає синтез мистецтв – вокального, сценічного, поезії і літератури у цілому, розуміння культури своєї країни і культури інших країн, широкий кругозір, особливо в галузі гуманітарних дисциплін.

В теоретико-педагогічному відношенні це передбачає не лише широкі та глибокі міждисциплінарні зв'язки у процесі підготовки педагогів-музикантів, але й інтеграцію навчальних дисциплін, вимагає включення у процесі підготовки інтегрованих занять, широку культурологічну освіту.

У 2001 році Міністерство КНР оприлюднило "Новий стандарт музичних дисциплін обов'язкової освіти", що стало важливим кроком у реформуванні музичної освіти та приєднання до світового освітнього простору. Новий стандарт передбачає поєднання музичної підготовки з іншими мистецтвами та науками, збагачення змісту музичного навчання новими цікавими формами та інформацією. Критерії оцінювання спрямовані на покращення успіхів кожного студента, співпраця викладача і студента ґрунтується на паритетних засадах, умови навчального процесу за єдиною лекційною формою включають досвід студентів і ресурси суспільної культури [2].

Є. Цюнь зазначає, що музична освіта абстрактно і практично повністю залежить від досвіду і сприйняття викладачів. Вокал – найскладніша музична дисципліна, як для викладача, так і для студента, оскільки і в процесі викладання, і в процесі навчання доводиться витратити багато часу і велику кількість сил та енергії. За твердженням автора деякі викладачі на заняттях використовують концертні записи співаків, замість того, аби на власному прикладі навчати співу. У цьому випадку не підтримуються потрібний стан, атмосфера і не створюється натхнення для співу. До того ж імітація і наслідування музичним записам можуть дуже легко викликати у студентів психологічну залежність і гальмувати вияв творчих здібностей. У такій ситуації неможливо підібрати найбільш прийнятний вид співу [3].

В загальному середня музична професійна освіта в Китаї триває 3 роки. Випускники отримують диплом середньої професійної освіти, але без визначення кваліфікацій. Як зазначає Пан Чунжун, у ХХІ століття в КНР майже не потрібні працівники із середньою професійною освітою, вона лише виконує роль підготовки до музичного ВУЗу, внаслідок чого середня професійна освіта в Китаї має серйозні проблеми. Якість навчання знижується, з училищ йдуть кваліфіковані педагоги [4].

Повна вища музична освіта в Китаї має 4 рівні. Перший рівень (2–3 роки навчання) дає право називатися спеціалістом. Після закінчення навчання видається диплом. На даний час функціонує близько 50 вишів країни, які надають можливість отримати диплом спеціаліста-музиканта. З них 39 забезпечують музично-педагогічну освіту.

Навчання на другому рівні триває 4–5 років і дає право випускнику отримати диплом бакалавра. В даний час близько 160 вишів в країні надають можливість отримати ступінь бакалавра з музичних спеціальностей, серед яких близько 100 надають можливість отримати ступінь бакалавра зі спеціальності "викладач музики". Як правило, бакалавріат з музичної педагогіки триває 4 роки, а у консерваторіях навчання триває 5 років.

Навчання на третьому рівні – магістратура. Програма підготовки магістрів розрахована на 2–3 роки. Після успішного закінчення навчання видається диплом магістра. В даний час близько 50 вишів Китаю здійснюють підготовку магістрів з музичних спеціальностей. З них близько 40 вишів надають можливість отримати науковий ступінь магістра за спеціальністю педагог-музикант.

Четвертий рівень навчання – докторантура. Здебільшого навчання в докторантурі триває 3 роки. Після закінчення навчання видається диплом доктора наук і присвоюється докторський ступінь. В даний час в Китаї 8 вищих навчальних закладів мають докторантуру з музичних спеціальностей, з яких 5 – з музичної педагогіки: Пекінський, Столичний, Фузіанський, Харбінський та Хунанський педагогічні університети.

В межах загальних програм вищої професійної освіти в Китаї варто зосередити увагу на особливостях вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, оскільки це є важливим чинником у проектуванні та реалізації програм навчальної роботи в українських вишах, а також у розробці та впровадженні методики самоорганізації навчального простору китайських студентів. Таким чином будуть враховані специфічні особливості національної культури китайських студентів, їхня ментальність, а також рівень загальної музичної підготовки та вокальної підготовки.

Звертаємо увагу, що у "Програмі керівництва з навчальних дисциплін для підготовки бакалаврів на факультетах музики у вищих навчальних закладах Китаю", яка стала впроваджуватися Міністерством освіти Китаю з 2005 року передбачено вивчення **трьох блоків навчальних дисциплін: обов'язкові, дисципліни за вибором та дисципліни регіонального компонента** [5].

До загальнофахових дисциплін відносяться: "Елементарна теорія музики і сольфеджіо", "Аналіз музичних творів і поліфонія", "Вокал", "Фортепіано", "Обов'язковий китайський музичний інструмент", "Обов'язковий зарубіжний музичний інструмент", "Історія китайської музики", "Історія зарубіжної музики", "Китайська народна музика", "Зарубіжна народна музика", "Хор і хорове диригування", "Педагогіка і методика музичного виховання в загальноосвітній школі".

Важливою складовою програми підготовки майбутніх педагогів-музикантів є *дисципліни за вибором*, які поділяються на *спеціальні та факультативні*. У свою чергу, *спеціальні дисципліни* складаються з трьох модулів:

- 1) Практика композиції та аранжування пісень (масового жанру) і практика створення та аранжування для камерно-інструментального складу;
- 2) Практика музикування в інструментальному ансамблі та диригування, постановка танцю;
- 3) Вступ до мистецтва та музична естетика.

Факультативні дисципліни включають: дисципліни зі спеціальності та дисципліни з гуманітарних і природничих наук, які діляться на 5 блоків. Розглянемо коротко кожен з цих блоків.

Перший блок – музична педагогіка і музикознавство. Це можуть бути такі напрямки, як порівняльна музична педагогіка, музична і педагогічна психологія, історія музичної педагогіки Китаю, технологія конспектування тощо.

Другий блок – музикознавство і теорія композиції: народні інструменти, музична журналістика, редагування музичних текстів, гармонія, музична форма, історія китайської музики тощо.

Третій блок – музичне виконавство, яке складається з: вокалу, ансамблю, декламування і культури мовлення, історії вокального мистецтва, вокальної педагогіки, фортепіано (або іншого клавішного інструменту) тощо.

Метою *дисциплін регіонального компонента* є створення унікальних академічних курсів з вивчення місцевої культури. Такі курси включають: історію і культуру етнічної музики, музичне краєзнавство, фольклористику, методологію викладання народної музики, історію музичних інструментів національних меншин, практику викладання музики національною мовою.

Таким чином, вокальна підготовка відноситься до обов'язкового вивчення та до дисциплін за вибором. Однак, варто звернути увагу на застереження Сяо Ін Цун, що, у зв'язку із зростанням планових наборів у вищі навчальні заклади, постійно зростає чисельність студентів, а кількість викладачів обмежена. Тому на практиці часто застосовується груповий спосіб навчання – одночасно займаються 2–3 особи на занятті. Такий спосіб значно скорочує час навчання, що витрачається на одну особу, в результаті чого неминуче скорочується навантаження викладача і відбувається зниження якості навчання [6].

Крім організаційних та структурних компонентів програми підготовки майбутніх педагогів-музикантів у Китаї, варто звернути увагу і на окремі специфічні особливості навчальної дисципліни "Вокал". У першу чергу зауважимо, що вокальне мистецтво, особливо академічний спів для Китаю не є традиційним. Тому вокальна підготовка в вищих навчальних закладах Китаю ще є молодого та його історія налічує менше 100 років. Для китайців академічний спів є зарубіжним мистецтвом, яке важко сприймається не лише у навчанні, а й у житті. В Китаї люди не до кінця розуміють і сприймають його, лише у таких центрах, як Пекін, Шанхай та інші великі міста академічний спів процвітає і вважається елітним видом мистецтва.

Ду Сивей звертає увагу, що у сфері підготовки спеціалістів вокального мистецтва теорія має бути поєднаною з методикою. Зокрема, автор зазначає, що історія становлення вокальних шкіл пов'язана з вирішенням низки важливих питань: становлення співацького голосу, розвиток вокальної техніки як основи високохудожнього виконання музичного твору. Особливості менталітету і духовні цінності національної культури вимагають у нових умовах більш точного розуміння як роботи голосового апарату, так і лінгвістичних особливостей мови (уміння співати ієрогліфи), знань в галузі світової і національної музичної культури [7].

Варто звернути увагу, що вокальна підготовка студентів в Китаї більше орієнтована на народну манеру співу, для якої характерними є піднята гортань і пронизливе головне звучання. Така манера співу є неприйнятною для виконання класичної музики. Але, в той же час в Китаї академічний співак з подібною манерою співу буде приємнішим для слухового сприйняття слухачем. Таким чином, при розробці методики самоорганізації навчального простору китайських студентів необхідно враховувати зазначену особливість.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Висновуючи про музичну (вокальну) підготовку студентів в Китайських вищах зазначимо, що в даний момент в Китаї вже сформована система підготовки викладачів музики (вокалу). У процесі впровадження реформи виявляються недоліки в загальній моделі підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Загалом наявна модель музичної освіти є досить закритою, дисципліни підготовки викладача вокалу схожі на підготовку вокаліста-виконавця,

відчувається великий дефіцит педагогічних дисциплін, програма більше орієнтована на теоретичні дисципліни, методики викладання вокалу носять здебільшого теоретичний характер тощо.

Відтак, вступаючи до українських вищих навчальних закладів мистецького (музично-педагогічного) спрямування, варто врахувати особливості попередньої підготовки та, у першу чергу, звернути увагу на адаптацію китайських студентів до навчання у зазначених вишах.

Доцільність осмислення специфіки самоорганізації навчального простору китайських студентів в період адаптації до навчання в українських вищих школах обумовлена необхідністю підвищення успішності в навчальній і професійній діяльності майбутніх спеціалістів. Студент, який володіє уміньми самоорганізації спроможний самостійно організовувати, упорядковувати, регулювати, контролювати і оцінювати власну діяльність, а також уміє самостійно опановувати знання з різних джерел та використовувати їх в практичній діяльності, користуватися різними музичними вміннями (в залежності від поставлених завдань або в залежності від художнього вокального образу), а способи його діяльності індивідуалізовані у відповідності до його особистісних якостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кошелева Е. Ю. Этнопсихологические особенности модели обучения китайских студентов [Электронный ресурс] / Е. Ю. Кошелева, И. Я. Пак, Э. Чернобыльский // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 2. – Режим доступа : <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=8695>.
2. Чан Вэньцин Новый стандарт музыки [Электронный ресурс] / Чан Вэньцин. – Режим доступа : http://www.chinadmd.com/file/pvoooxppwzpous6xtvvsist_1.html.
3. Е Цюн Тенденции развития вокального образования в высших педагогических учебных заведениях Китая / Е Цюн // Педагогика и психология : актуальные вопросы теории и практики : [материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 3 июля 2016 г.)]. – Редкол. : О. Н. Широков [и др.]. – Чебоксары : ЦНС "Интерактив плюс", 2016. – № 2 (7). – С. 23–25.
4. Пан Чунжун Вокальное образование в училище искусства / Пан Чунжун // Вестник Синцзянского института искусств. – 2010. – № 2. – С. 95–97.
5. Гуо Цяньшэнь 60 лет истории художественного образования : [монография] / Гуо Цяньшэнь. – Цаньша, 2009. – 87 с.
6. Сяо Ин Цун Исследование настоящего положения и реформирования высшего педагогического музыкального образования / Сяо Ин Цун // Вестник Нанчанского педагогического университета. – 2013. – Т. 28. – С. 63–65.
7. Ду Сывэй Формирование певческих умений у вокалистов высших учебных заведениях КНР : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ду Сывэй. – М., 2008. – 215 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kosheleva E. Yu. Etnopsikhologicheskie osobennosti modeli obucheniia kitaiskikh studentov [Ethnopsychological Unique Features of Chinese Students' Training] / E. Yu. Kosheleva, Pak I. Ja., Chernobyl'ski Je. // Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniia [Contemporary Issues of Science and Education]. – 2013. – № 2. – Rezhym dostupu : <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=8695> [in Russian].
2. Chan Vien'tszin Novyi standart muzyki [New Music Standard] [Elektronnyi resurs] / Vien'tszin Chan. – Rezhym dostupu : http://www.chinadmd.com/file/pvoooxppwzpous6xtvvsist_1.html [in Russian].
3. E Tsiun Tendentsii razvitiia vokal'nogo obrazovaniia v vysshykh pedagogicheskikh uchebnykh zavedeniiah Kitaja [Trends in the Development of Vocal Education in Higher Educational Institutions of China] / Tsiun E // Pedagogika i psikhologiya : aktual'nyie voprosy teorii i praktiki : [materialy VII Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. (Cheboksary, 3 iul'ia 2016 g.)]. – Redkol. : O. N. Shirokov [i dr.]. – Cheboksary : CNS "Interaktiv plus", 2 (7). – P. 23–25 [in Russian].
4. Pan Chunzhun Vokal'noe obrazovaniia v uchilishhe iskusstva [Vocal Education in the School of Art] / Chunzhun Pan // Vestnik Tsinczianskogo instituta iskusstv [Journal of Xinjiang University]. – 2010. – № 2. – P. 95–97 [in China].
5. Guo Cjan'shjen' 60 let istorii hudozhestvennogo obrazovaniia [60 Years of History of Art Education] / Cjan'shjen' Guo. – Tsan'sha, 2009 [in China].
6. Siao In Cun Issledovanie nastoiashhego polozheniia i reformirovaniia vysshego pedagogicheskogo muzykal'nogo obrazovaniia [A Study of the Situation and the Reform of the Higher Pedagogical Music Education] / Siao In Cun // Vestnik Nan'chanskogo pedagogicheskogo universiteta [Journal of Nanchang Normal University]. – 2013. – Т. 28. – P. 63–65 [in China].
7. Du Syvei Formirovanie pevcheskikh umenii u vokalistov vysshykh uchebnykh zavedeniiah KNR [Formation of Singers' Vocal Abilities at Higher Educational Institutions of the PRC] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Du Syvei. – М., 2008. – 215 s.

Ямин Яо. Вокально-педагогическое образование Китая и его значение для самоорганизации учебного пространства китайских студентов.

Статья посвящена исследованию вопросов музыкально-педагогического и вокального образования в Китае. Рассмотрены особенности учебных программ и структуры музыкально-педагогического

образования в Китае. Определено значение предыдущей вокальной подготовки китайских студентов для разработки и внедрения методики самоорганизации учебного пространства в украинских высших учебных заведениях художественного направления.

Ключевые слова: музыкально-педагогическое образование, вокал, самоорганизация, учебное пространство, педагог-музыкант, адаптация, китайские студенты.

Yaming Yao. Vocal-Pedagogical Education in China and Its Meaning for Self-Organization of Training Space of Chinese Students.

On modern level of development of higher musical-pedagogical education in Ukraine, development and implementation of new methods of self-organization of training space for future pedagogues-musicians is becoming actual. In connection to the fact that great amount of students from China study in Ukrainian universities, scientists need to pay particular attention to specificity of work with foreign students and research peculiarities of musical-pedagogical education of this country. The article determines that general studying model in China is not directed to development and forming of skills of independent analytical work on learning materials and skills of self-organization of training space from aim setting to evaluation of the results of personal learning activities. The abovementioned has to be considered while development of methods of self-organization of training space for future pedagogues musicians. Analysis of scientific literature, studying practice of training of pedagogues musicians in the class "Vocal" in the system of higher musical education in China allowed to determine the following peculiarities of training of specialists: vocal art contains a spiritual element and can improve only based on general development of a personality; process of learning vocal art by a university student stipulates synthesis of arts – vocal, stage, poetry and literature in general and understanding of culture of their own countries and culture of other countries. Within the article, attention is focused on peculiarities of vocal training of future pedagogues-musicians, as this is an important factor in projecting and implementation of training activity in Ukrainian universities and in development and implementation of methods of self-organization of training space for Chinese students. The abovementioned provides an opportunity to take into consideration specific peculiarities of Chinese students' national culture, their mentality and level of general musical training and vocal training.

Key words: musical-pedagogical education, vocal, self-organization, training space, pedagogue-musician, adaptation, Chinese students.